

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 330.1

DOI: 10.31732/2663-2209-2022-71-38-45

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ЗНИЖЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РІВНЕМ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Наталія Шевченко¹, Марта Копитко², Олександр Захаров³

¹К.е.н., доцент, Львівський університет внутрішніх справ, доцент кафедри фінансів та обліку, м. Львів, Україна, e-mail: shevchenkon09@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1815-7554>

²Д.е.н., професор, Львівський університет внутрішніх справ, Львів, професор кафедри управлінських технологій, Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: marta_kernytska@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6598-3798>

³К.е.н., професор, директор ННІ менеджменту безпеки, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: zaharov@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6429-8887>

THE ROLE OF INTERNATIONAL COOPERATION OF PUBLIC AUTHORITIES IN REDUCING AND MANAGING CORRUPTION IN UKRAINE

Nataliia Shevchenko¹, Marta Kopytko², Oleksandr Zakharov³

¹Ph.D. (Economics), Associate Professor, Institute of Management, Psychology and Security, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine, e-mail: shevchenkon09@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1815-7554>

²Doctor of science (Economics), Professor, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, professor of management technologies department, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: marta_kernytska@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6598-3798>

³Ph.D. (Economics), professor, director of the institute of security management, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: zaharov@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6429-8887>

Анотація. В сучасних умовах розвитку ринкових механізмів регулювання вітчизняної економіки, питання впливу негативних факторів є як ніколи актуальною. Окрім, військової агресії з сторони Росії, впровадження військового стану, встановлення значної кількості вимушених обмежень щодо діяльності фізичних та юридичних осіб, негативний вплив здійснюють фактори, що пов'язані з корупцією, нелегальним збагаченням, рейдерством, приховуванням доходів або їх частини, відмиванням доходів, фінансування тероризму тощо. Така ситуація зумовлює розроблення напрямів щодо зменшення корупційних проявів, а також налагодження постійної співпраці з міжнародними організаціями щодо протидії корупції. Метою статті є визначення напрямів міжнародної співпраці у сфері запобігання проявів корупції в Україні, дослідження ефективності такої співпраці як одного з напрямів зниження рівня корупції та тіньової економіки враховуючи національні та міжнародні антикорупційні програми, міжнародний досвід боротьби з легалізацією доходів, відмиванням чи приховуванням прибутку. Теоретичною та практичною базою дослідження були дослідження вітчизняних вчених у сфері напрямів міжнародної співпраці у сфері подолання корупції, легалізації економіки, аналітичні звіти та дані Національного агентства з питань запобігання корупції та Національного антикорупційного бюро України, показники та переваги співпраці міжнародних організацій. Стратегічно важливими країнами для України протягом останніх років стали: Латвія, Німеччина, Польща, Чорногорія, Молдова, Литва. Найбільш активними організаціями щодо співпраці є: Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FAFT); Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки; Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL)); Європейський Союз; Організація Об'єднаних Націй; Світовий банк; НАТО; Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ); Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); інші міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу. Найбільш важливими напрямками співпраці вітчизняних та міжнародних організацій у сфері подолання корупції є: створення спільних проектів щодо протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні, розробка програм боротьби з відмиванням і приховуванням доходів, проведення спільних операцій щодо викриття схем фінансування тероризму, війни в Україні тощо.

Ключові слова: корупція, антикорупційні заходи, міжнародна співпраця, антикорупційна програма, війна, антикорупційні органи, відмивання грошей.

Формули: 0; рис.: 5; табл.: 0; бібл.: 19

Abstract. *In the current conditions of development of market mechanisms for regulating the domestic economy, the issue of the impact of negative factors is more relevant than ever. In addition to Russia's military aggression, the introduction of martial law, and a significant number of forced restrictions on the activities of individuals and legal entities, the negative impact is also exerted by factors related to corruption, illegal enrichment, raiding, concealment of income or part thereof, money laundering, terrorist financing, etc. This situation necessitates the development of measures to reduce corruption, as well as the establishment of ongoing cooperation with international organizations to combat corruption. The purpose of the article is to determine the directions of international cooperation in the field of preventing manifestations of corruption in Ukraine, to study the effectiveness of such cooperation as one of the directions for reducing the level of corruption and the shadow economy, taking into account national and international anti-corruption programs, international experience in combating the legalization of income, money laundering or concealment of profits. The theoretical and practical basis of the study was the research of domestic scholars in the field of international cooperation in the field of combating corruption, legalization of the economy, analytical reports and data of the National Agency for the Prevention of Corruption and the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, indicators and benefits of cooperation between international organizations. Strategically important countries for Ukraine in recent years have become: Latvia, Germany, Poland, Montenegro, Moldova, and Lithuania. The most active organizations in terms of cooperation are: Financial Action Task Force on Money Laundering (FAFT); Egmont Group of Financial Intelligence Units; Council of Europe (Council of Europe Committee on the Evaluation of Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures (MONEYVAL)); European Union; United Nations; World Bank; NATO; Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE); Organization for Economic Cooperation and Development (OECD); other international organizations in the field of financial monitoring. The most important areas of cooperation between domestic and international organizations in the field of combating corruption are: the creation of joint projects to combat money laundering and terrorist financing in Ukraine, the development of programs to combat money laundering and concealment of income, joint operations to expose terrorist financing schemes, the war in Ukraine, etc.*

Keywords: *corruption, anti-corruption measures, international cooperation, anti-corruption program, war, anti-corruption agencies, money laundering.*

Formulas: 0; fig: 5; tabl.: 0; bibl.: 19

Постановка проблеми. В сучасних реаліях військової агресії зі сторони російської федерації, яка впливає на внутрішні економічні, політичні та соціальні трансформації нашої держави важливим є підтримка фінансової безпеки. Сьогодні підтримка стабільного рівня такої безпеки неможлива без чіткого контролю за процесами легалізації доходів отриманих незаконним шляхом, запобігання корупції на всіх економічних та політичних рівнях, запобігання приховування доходів, уникнення оподаткування та повного усунення проявів фінансування тероризму.

Сьогодні така місія покладена на державу, державні органи, Державну службу фінансового моніторингу, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Проте, окрім дієвої та чіткої антикорупційної політики важливим є забезпечення постійної співпраці з міжнародними організаціями у сфері запобігання корупції. Така співпраця дозволить вивести трансформаційні механізми прозорого економічного розвитку і функціонування України на новий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені та економісти праці яких пов'язані з дослідженням рівня корупції визначають сутність та підґрунтя виникнення корупції [1], фактори, що впливають на збільшення або зниження корупції [2], роль Державної служби фінансового моніторингу та державних установ у зменшенні рівня корупції в Україні [3].

Автор [4, 5] визначає переваги та недоліки міжнародного співробітництва у сфері зниження рівня корупції, легалізації доходів, проте дослідження здійснювалися до повномасштабного вторгнення та не враховували значної кількості воєнних, економічних та політичних, злочинних (корупційних) факторів, що впливають на економіку України, рівень її корупції в умовах війни.

Дослідження особливостей, переваг та напрямів міжнародної співпраці України з міжнародними організаціями з питань запобігання корупції, легалізації доходів, запобігання фінансування тероризму та війні в Україні, а показників взаємодії з країнами світу.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є визначення напрямів міжнародної співпраці у сфері запобігання проявів корупції в Україні, дослідження ефективності такої співпраці як одного з напрямів зниження рівня корупції та тіньової економіки враховуючи національні та міжнародні антикорупційні програми, міжнародний досвід боротьби з легалізацією доходів, відмиванням чи приховуванням прибутку.

Теоретичною та практичною базою дослідження були дослідження вітчизняних вчених у сфері напрямів міжнародної співпраці у сфері подолання корупції, легалізації економіки, аналітичні звіти та дані Національного агентства з питань запобігання корупції та Національного антикорупційного бюро України, показники та переваги співпраці міжнародних організацій. Стратегічно важливими країнами для України протягом останніх років стали: Латвія, Німеччина, Польща, Чорногорія, Молдова, Литва. Найбільш активними організаціями щодо співпраці є: Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАФТ); Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки; Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL)); Європейський Союз; Організація Об'єднаних Націй; Світовий банк; НАТО; Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ); Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); інші міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна співпраця що стосується зниження рівня корупції, боротьби з відмиванням коштів та протидії фінансування тероризму, легалізації фінансових операції пов'язана із ефективною, прозорою та основаною на довірі праці двох сторін. З однієї сторони це вітчизняні державні органи такі як: Державна служба фінансового моніторингу України [6], Національне агентство з питань запобігання корупції [7],

Національне антикорупційне бюро України [8] та міжнародними організаціями що працюють в сфері фінансового моніторингу (рис. 1) та розроблять напрями боротьби з корупцією, фінансовими злочинами, міжнародним приховуванням та відмиванням коштів, фінансуванням тероризму тощо.

Для України міжнародна співпраця є важливим механізмом досягнення найбільш максимального рівня прозорості економічної, політичної та соціальної діяльності, а також отримання підтримки на світовому рівні у боротьбі з усіма проявами порушення законодавства, незаконних діяч. Розглядаючи міжнародну співпрацю у загальному контексті можна виділити основні її напрями:

- участь у розробці спільних антикорупційних програм;
- брати участь та організувати міжнародні семінари, навчання, конференції, доповіді, вебінари за участю міжнародних експертів – представників підрозділів фінансових розвідок інших країн, правоохоронних органів, державних регуляторів, суддів та інших учасників системи тощо;
- розбудова інституційної спроможності у сфері ПВК/ФТ/ФРЗМЗ;
- забезпечувати сприяння у розслідуваннях, дослідженнях, формування справ, надання інформації пов'язаних ПВК/ФТ/ФРЗМЗ;
- представлення інтересів України у сфері фінансового моніторингу та зниження рівня корупції на Пленарних засіданнях MONEYVAL;
- участь у діяльності Конференції Сторін Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (CEST №198);
- участь у заходах, організованих Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАФТ);
- співпраця з Європейською Комісією в рамках проекту «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні»;

- участь у міжнародних програмах щодо повернення фінансових активів вивезеним незаконним шляхом;
- участь у електронному каталозі щодо пошуку активів спільно Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки;
- розробка напрямів удосконалення чинного законодавства з питань корупції, відмивання коштів, приховування доходів тощо;

- протидія порушення законів щодо заволодіння чужим майном, активами, грошима, майновими правами, інтелектуальною власністю чи особистими даними на державному та міжнародному рівнях;
- протидія будь-якого виду тероризму та сепаратизму;
- протидія військовим злочинам та конфліктам.

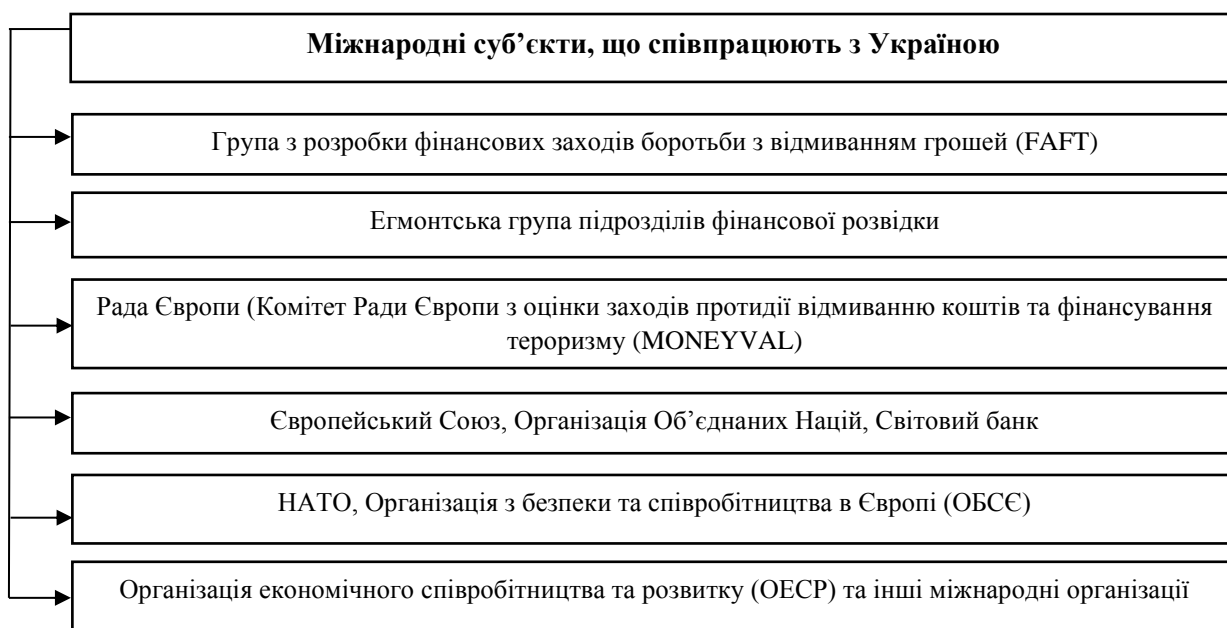

Рис. 1. Міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу та боротьби з корупцією
Джерело: сформовано автором на основі джерел 6-8

Головна ціль міжнародної співпраці полягає не лише у зниження рівня корупції як в Україні так і у світі, а й налагодження довготривалого співробітництва з різними установами, які в майбутньому забезпечать підтримку та розвиток системи фінансового моніторингу, забезпечать чітку і прозору взаємодію у запобіганні різних видів злочинів. При цьому така співпраця повинна бути основана на принципах (таблиця 1): законність, професіоналізм, дружність, прозорість, оперативність, достовірність, відкритість.

З 2002 року представники Держфінмоніторингу постійно беруть участь Пленарних засіданнях MONEYVAL, залучаються до типологічних досліджень та

взаємних оцінок країн-членів MONEYVAL. Такі засідання допомагають визначити взаємні оцінки діяльності, скоректувати прогалини у діяльності моніторингу за правопорушення на національному та міжнародному рівнях.

Також, важливим є постійна участь у Конференції Сторін Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (CEST №198) шляхом надання інформації про стан імплементації Україною як державою-учасницею статей зазначеної Конвенції та участі у міжнародних заходах, які проводяться під егідою Конференції [6].

Таблиця 1. Принципи міжнародного співробітництва у сфері зниження рівня корупції

Принципи	Характеристика
законність	будь яка діяльність в системі фінансової розвідки повинна відповідати нормативно-правовим законам державного та міжнародного рівня, розробленим правилам, указам та постановам щодо контролю у сфері протидії відмивання грошей та фінансування тероризму, зниження рівня корупції
професіоналізм	полягає в постійному удосконаленні навиків виявлення та запобігання протиправних фінансових дій, проходження міжнародних програм підвищення кваліфікації
дружність	відсутність упередженого ставлення до країн партнерів та працівників міжнародних організацій, відсутність расових, гендерних, вікових упереджень
прозорість	передбачає надання інформації, звітів, інформаційних повідомлень та аналітичних даних, сформованих справ відкрито, прозоро та чесно, що забезпечить швидке розкриття незаконних дій або їх попередження на міжнародному рівні
оперативність	полягає у швидкому наданні та отриманні інформації (електронної чи паперової), яка пов'язана з фінансовими розслідуваннями, викриттями, інформаційними даними
достовірність	інформація повинна бути надана правдива, без приховування частини
відкритість	до співпраці у різних проектах які допоможуть знизити рівень корупції, фінансових злочинів, тероризму та сепаратизму, фінансових розкрадань тощо

Джерело: сформовано автором на основі джерел 3,5,6

Основна міжнародна співпраця припадає на розслідування фінансових та корупційних злочинів, де важливим партнером є Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). При цьому щорічно країни-

партнери України відправляють та отримують запити (рисунок 2) щодо можливих корупційних порушень, фінансових злочинів, фінансування тероризму, війни, приховування доходів, відмивання коштів.

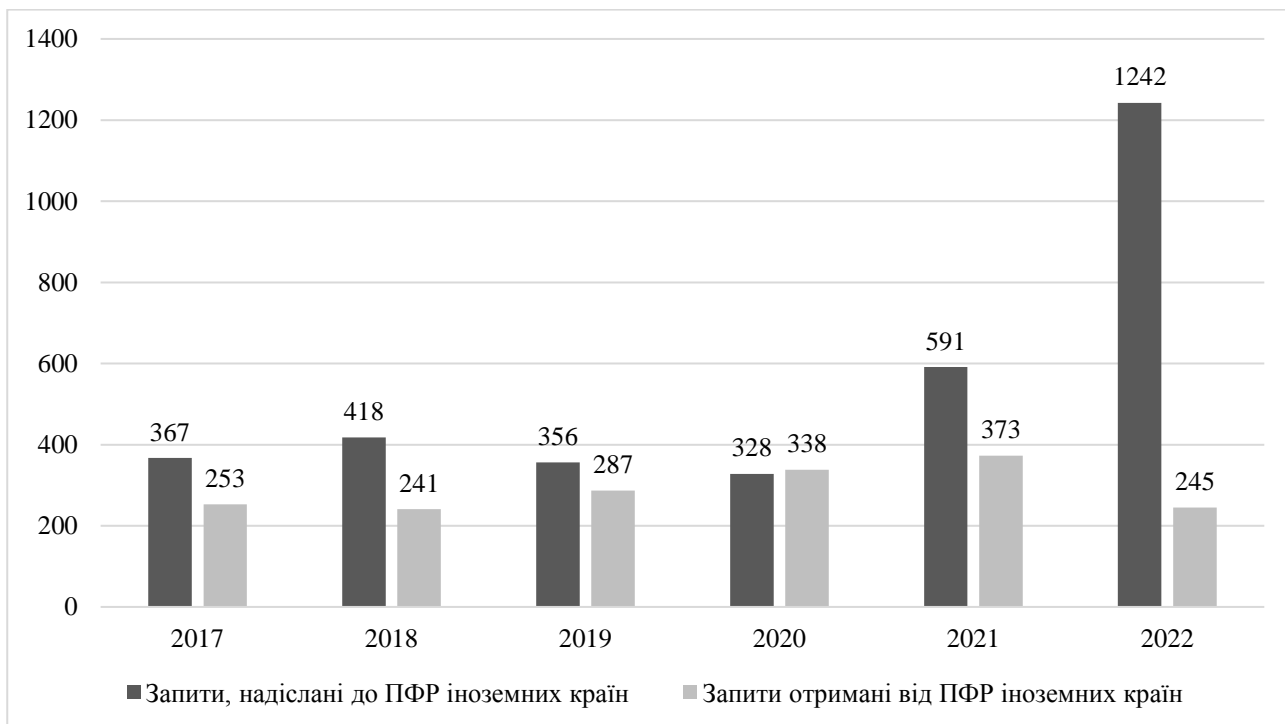

Рис. 2. Динаміка отриманих та надісланих запитів від та до іноземних країн протягом 2017-2022 років, шт.

Джерело: сформовано автором на основі джерел 6, 7

Як показують дослідження Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями у сфері фінансового моніторингу, оцінці рівня корупції та надання підтримки в обмін інформацією щодо корупційних проявів чи викриттів. Так, протягом 2022 року кількість запитів порівняно з 2021 роком скоротилася на 128, що значною мірою пов'язано з призупиненням діяльності значної кількості державних установ у зв'язку з війною. Особливо незначна кількість надходила у перші п'ять місяців повномасштабного вторгнення.

На відміну від запитів з інших держав, кількість запитів з України протягом 2022 року збільшилася на 651. Основна частина їх пов'язана з корупційною діяльністю російських та білоруських суб'єктів, вивезення незаконно привласненого майна, наявність приховування українського

майна та прав власності, переховування проросійських громадян тощо. Варто зауважити, що країни світу та антикорупційні організації активно підтримують Україну у війні, надають необхідну інформацію, забезпечують інформаційну, фінансову та соціальну підтримку, забезпечують повернення викрадених цінностей, спільно розробляють програми та стратегії допомоги.

Актуальним питанням у сфері міжнародних розслідувань щодо приховування та відмивання коштів є оцінка вивезення капіталу в офшорні зони. Україна посідає восьме місце (рисунок 3) за обсягами виведення фінансових ресурсів, приховування коштів. Спільне співпраця з міжнародними організаціями допомагає уникнути значного вивезення капіталу, уникнення сплати податків до бюджету.

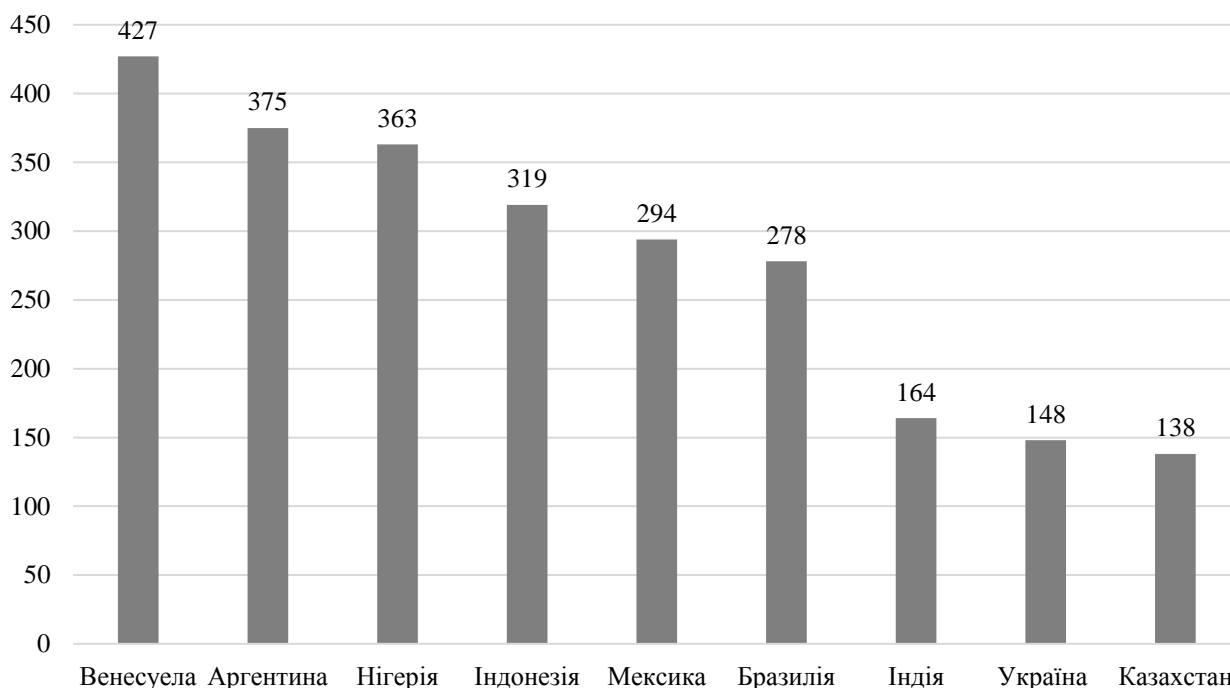

Рис. 3. Обсяги виведення капіталу в офшорні зони, млрд. дол. США

Джерело: <https://fiu.gov.ua/>

З 2004 року Держфінмоніторинг є членом Егмонтської групи, яка на сьогодні поєднує підрозділи фінансових розвідок (ПФР) 170 країн світу та забезпечує обмін інформацією між її країнами-членами в розслідуванні ВК/ФТ/ФРЗМЗ [6].

Засіданням здійснюються через захищений канал зв'язку (ESW) Егмонтської групи.

ОБСЄ разом з Радою Європи здійснюють постійний контроль за діяльністю Державної служби фінансового моніторингу України з метою:

- дотримання принципів і правил міжнародної взаємодії у сфері подолання корупції, відмивання коштів, приховування доходів, фінансування тероризму та війни;
- постійного розвитку системи фінансового моніторингу в Україні, забезпечення прозорої співпраці зі всіма фінансовими установами і державними органами у сфері подолання корупції;
- надання інформації необхідної для здійснення ефективних розслідувань.
- Важливим є співпраця України з Трансперсіті Інтернешнл та Терансперсіті Інтернешнл Україна [9] у сфері оцінки рівня корупції. Основними напрямками такої співпраці є:
 - оцінка рівня корупції в Україні та місця України в рейтингу світових країн;
 - визначення видів корупції, що притаманні Україні;
 - оцінка факторів, що впливають на рівень корупції в Україні;
 - оцінка рівня співпраці антикорупційних органів України з міжнародними;
 - залучення різних суб'єктів до опитувань щодо рівня корупції в Україні.

З метою зниження рівня корупції в Україні, важливим є продовження розробки проекту «Повернення активів – роль ПФР» разом з Егіонтською групою підрозділів фінансової розвідки. Така співпраця забезпечує моніторинг та повернення фінансових активів які були одержанні незаконним шляхом, викрадені чи отримані за протиправні дії. Егмонтська група при цьому забезпечує ключову роль: тримає постійний зв'язок з командою, опрацьовує інформацію отриману від організацій з усього світу, проводять робочі конференц-дзвінки. Проте, найбільш вагомим у подальшому розслідуванні фінансових злочинів з активами є розроблення та створення спеціального електронного каталогу з пошуку активів «e-Catalogue».

Також важливим і перспективним є виконання та реалізації заходів в межах проекту «Посилення заходів щодо протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні» в рамках програми ЄС «Партнерство заради належного

управління», реалізація такого проекту пов'язана з:

- проведенням тренінгів щодо розслідування кіберзлочинів та електронних доказів вчинення таких злочинів;
- напрями розслідування можливих проявів тероризму;
- індикаторами які визначають особливості фінансування та розповсюдження зброї масового знищення.

У першому півріччі 2022 року Національне антикорупційне бюро України підписало Меморандум про співробітництво з Central and Eastern European Law Initiative (CEELI) щодо підвищення рівня професійної освіти співробітників Національного бюро. За 2022 рік міжнародна технічна допомога Україні склала 209,7 млн. грн.

У першому півріччі 2023 року підписана угода між Центральним антикорупційним бюро Республіка Польща та Національним антикорупційним бюро України щодо взаємної допомоги та співробітництва у виконанні встановлених обов'язків у сфері виявлення, запобігання та боротьби з економічною злочинністю і корупцією, що ґрунтується на процедурах міжнародного співробітництва та чинних НПА; виконання спільних завдань під час співпраці в рамках спільних економічних проектів, включаючи проекти, пов'язані з відновленням України від наслідків війни; обмін досвідом, аналітичними даними та розробками, експертами; навчальні заходи [8].

Висновки. На основі проведеного в статті дослідження, можна зробити висновок, що Україна в особі Державної служби фінансового моніторингу України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро України є активним учасником багатьох міжнародних організацій, які забезпечують запобігання корупційних порушень, фінансових злочинів, фінансування тероризму, війни, приховування доходів, відмивання коштів.

У 2022 році міжнародні організації забезпечили значну інформаційну,

законодавчу, фінансову та соціальну підтримку проти країн агресорів, забезпечили викриття значної кількості незаконних діянь проти України. Подальші дослідження доцільно здійснювати на основі напрямів пост воєнного оновлення

системи фінансового моніторингу враховуючи воєнний стан, загрози зі сторони інших країн та викликів, що спричинила економічна криза в країні.

Література:

1. Глушенко О. О. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / О. О. Глушенко, І. Б. Семененко ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка. К. : УБС НБУ, 2014. 386 с.
2. Лугіна Н.А., Левчишина В.В. Фінансовий моніторинг як засіб протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. Юридичний науковий електронний журнал. № 2, 2021 С. 98-106.
3. Шевченко Н., Копитко М., Мігус І. Напрями зниження рівня корупції в Україні в умовах кризових явищ та підвищення необхідності легалізації доходів. Вчені записки Університету «КРОК» №1 (69), 2023. С. 21-28
4. Куришко, О. О. Аналіз світового досвіду у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, у контексті можливості його використання в Україні. Фінансовий простір. 2013. № 2 (10). С. 8–15.
5. Рекуненко, І.І. Особливості формування та застосування системи фінансового моніторингу в Україні. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2020. № 1. С. 104-117.
6. Державна служба фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. Статистичні дані та фінансова звітність. URL: <https://fiu.gov.ua/>
7. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. Річні звіти агентства. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/> (дата доступу 07.09.2023).
8. Національне антикорупційне бюро України. Офіційний сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/> (дата доступу 07.09.2023).
9. Трансперенсі Інтернешнл Україна. Офіційний сайт. Рівень корупції в Україні. URL : <https://ti-ukraine.org/> (дата доступу 07.09.2023).
10. Шевченко, Н., Копитко, М., & Мігус, І. (2023). НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ТА ПІДВИЩЕННЯ НЕОБХІДНОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ. Вчені записки Університету «КРОК», (2(70)), 21–28. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-70-21-28>.
11. Kopytko M., Vinichuk M., Guk O., Shenderivska L., Mokhonko H. Financial Stability as a Factor of Ensuring Sustainable Development of Ukraine's Economy in the Conditions of Globalization, 2022 IEEE 3rd International Conference on System Analysis & Intelligent Computing (SAIC), 2022, pp. 1-7, doi: 10.1109/SAIC57818.2022.9922978 <https://ieeexplore.ieee.org/document/9922978>
12. Kopytko M., Grabar N., Storozhuk O., Borutska Y., Doroshenko T. Influence of Negative Factors of War: Economic, Legal, Regional and Environmental Aspects. International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22. No.6. pp. 13-18. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.3>
13. Акімова, Л. М., Акімов, О. О., Мігус, І. П., Коваль, Я. С., & Дмитренко, В. І. (2021). Удосконалення методологічного підходу до оцінювання впливу державного управління на забезпечення економічної безпеки держави. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(35), 180–190. <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v4i35.221969>
14. O. Y. Korystin, I. P. Mihus, N. P. Svyrydiuk, Ya. O. Likhovitskyu, & O. M. Mitina. (2021). Money laundering: macroeconomic assessment methods and current trend in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(32), 341–350. <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v1i32.200865>.
15. Luidmila Shemayeva, Dmytro Hladkykh, Iryna Mihus, Andrii Onofriichuk, Vitalii Onofriichuk (2021) Informational and Methodological Approach to Ensuring the Economic Security of the State in the Banking Sphere. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.21 No.12, December 2021. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.12.66>.
16. Farouq Ahmad Faleh Alazzam, & Rasha Bashar Ismail Al sabbagh. (2021). The importance of non-tariff barriers in regulating international trade relations. *Public Administration and Law Review*, (1), 92–104. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2021-1-92>.
17. Alshunnaq, M. F., Alsabbagh, R. B. I., & Alazzam, F. A. F. (2021). Legal protection of intellectual property rights under jordanian legislation and international agreements. *Public Administration and Law Review*, (3), 18–32. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2021-3-18>.
18. Alazzam, F. (2022). Comparative analysis of corporate governance models. *Economics, Finance and Management Review*, (2), 56–69. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2022-2-56>.
19. Al Azzam, F.A.F., Alshunnaq, M.F.N., Lesko, N., Lukianova, H., Smotrych, D. (2022). The main threats in the practice of a lawyer to ensure environmental safety in the context of COVID-19. *International Journal of Safety and Security Engineering*, Vol. 12, No. 3, pp. 387-393. <https://doi.org/10.18280/ijss.120313>.